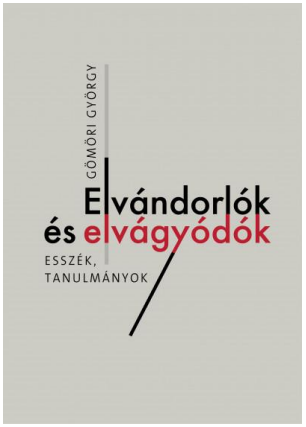

Sumonyi Zoltán

Gömöri György könyvéről

Gömöri György: Elvándorlók és elvágyódók
Esszék, tanulmányok

A felhalmozott hatalmas tudás közreadását ritkán olvashatni olyan izgalmas előadásban, mint Gömöri György újabb könyvében. Az ekkora ismeretanyagot természetesen egyfajta rendszerezés szerint kell tálalni, hogy csapongóvá, vagy parttalanná ne váljék, és ehhez a „becsatornázáshoz" választotta Gömöri az *„Elvándorlók és elvágyódók"* címet. Kik vándoroltak el és kik vágyódtak el az elmúlt százötven-kétszáz évben Keletközép-Európa országaiból? Tudjuk, sokan és sokfélék, és nagyon különböző okokból, de Gömöri György költő és író lévén, hát ő a költőket, írókat – elsősorban a magyarokat (és lengyeleket) – tette tanulmányainak tárgyává.

Az elvágyódók csoportjába – valamely életszakaszban – szinte valamennyi költő, író beletartozik, de a kevesebb elvándorlók legalább két csoportra oszthatók, függetlenül a távozás okaitól. Az utazók, a tanulók csak hosszabb-rövidebb időt töltenek idegen országokban, míg az emigránsok *„életük jelentős részét Magyarországon kívül, más országokban töltik, bár lelkileg nem szakadnak el a hazájuktól."* Gömöri is ezen emigránsok közé tartozik, jól ismeri hát az elvándorlás külső-belső kényszerét, de azt a lelki késztetést is, hogy „vigyázó" szemét folyton a magyarokra vesse. És nem is csak a 19. századiakra, de a 16. századtól kezdve Szenczi Molnár Albertre, Thököly Imrére, II. Rákóczi Ferencre, Batsányi Jánosra, Kerényi Frigyesre, Márai Sándorra vagy Faludy Györgyre.

A bevezető tanulmány, a főcím értelmezése után következnek az itthon maradókat és az elvágyódásaikat elemző esszék. Hogy például Petőfi nem csak Párizsba (Béranger-fordítások), de Londonba is vágyott, amikor 1846-47-ben Thomas Moore volt a kedvenc költője, aki kimutathatóan hatott is Petőfire. Egészen természetes, hogy Dsida Jenő is külön szócikk ebben a fejezetben a *„Psalmus Hungaricus"* keletkezésének kulturális (a 137. Zsoltár) és társadalmi-politikai (a transzilvanizmus válsága) gyökereivel. De Adytól és Arany Jánostól Illyés Gyulán át Sütő Andrásig és Szabó Magdáig olvashatunk itt személyes hangú elemzé-

seket, mégis, a magyar olvasó számára leginkább a „Negyven éves *Az ismeretlen fa*" című terjedelmesebb emlékező tanulmány nyújthat újabb ismereteket.

„Az ismeretlen fa" című lengyel költészeti antológia Gömöri válogatásában és műfordításaival 1977–78-ban jelent meg a washingtoni Occidental Press (Csicsery–Rónay István) kiadásában. A harminckilenc költőt bemutató kötet, amely azóta is páratlan kiadói vállalkozás, azért is érdemel visszatekintő elemzést, mert a szerkesztő-műfordító szerint máig megállj a helyét. Vagyis hogy akiket akkor beválogatott, azok a lengyel költészet és irodalom igen jelentős képviselői. Elég csak az akkor még alig ismert Czesław Miłoszra, Zbigniew Herbertre, Tadeusz Różewiczre vagy Wisława Szymborskára gondolni. És ami ennek az emlékező-elemzésnek az igazán érdekes és izgalmas része, hogy Gömöri szinte minden lengyel költővel személyes kapcsolatba került, van, akivel már 1953-ban (!), és leírja találkozásaik, majd hosszabb-rövidebb együttműködésük és levelezéseik történetét Magyarországon, Lengyelországban, Angliában, vagy később Kaliforniában.

Az *„Elvándorlók és elvágyódók"* gyűjteményt műértelmezésekkel, karantén-naplóval és nekrológokkal egészítette ki Gömöri György. A műértelmezésekben Kassák Lajos *„Mesteremberek"*, Dsida Jenő *„Harum dierum carmina"*, Pilinszky János *„Francia fogoly"* és Vas István *„Pesti elégia"* című verséről értekezik. Az „In memoriam" záró részben pedig barátainak közelmúltbeli halálhírére emlékezik. Csoóri Sándorra, Borbély Szilárdra, Konrád Györgyre, Vekerdy Tamásra, Horváth Elemérre, Sulyok Vincére.

Visszatérve a kezdő mondatokra: az „Elvándorlók és elvágyódók" olyan, mint a szórakoztató lexikonok, irodalomtörténetek. Akár csak egy-egy szócikkért is érdemes leemelni a könyvespolcról.

Gömöri György: Elvándorlók és elvágyódók
Savaria University Press. Szombathely, 2021.